

نقش سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی کشاورزان شهرستان دیواندره

محمد رضا شاه پسند*^۱، مسلم سواری^۲، ولی اله سارانی^۳
 ۱، عضو موسسه آموزش عالی علمی کاربردی، وزارت جهاد کشاورزی
 ۲، دانش آموخته دوره دکتری توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران
 ۳، استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه زابل
 (تاریخ دریافت: ۹۲/۱۱/۶ - تاریخ تصویب: ۹۳/۱۱/۳)

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی کشاورزان انجام شد. جامعه آماری پژوهش کلیه کشاورزان شهرستان دیواندره بود (N=۷۹۳۱). حجم نمونه با استفاده از نمونه گیری کوکران ۱۵۸ نفر به دست آمد که برای افزایش اعتبار نتایج تحقیق ۱۸۰ پرسشنامه در میان جامعه آماری توزیع گردید که ۱۷۴ پرسشنامه توسط آنان تکمیل و عودت داده شد. روش نمونه گیری به صورت تصادفی طبقه ای با انتساب متناسب بود. ابزار اصلی پژوهش پرسشنامه ای بود که گروهی از کارشناسان روایی آن را تایید کردند و برای تعیین پایایی آن ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید برای مقیاس های سرمایه اجتماعی و کیفیت محیط زندگی به ترتیب $\alpha=0.78$ و $\alpha=0.83$ به دست آمد. تحلیل داده ها به وسیله نرم افزار SPSSwin18 انجام شد. یافته ها نشان داد که سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در بین کشاورزان مورد مطالعه «سطح پایینی» قرار دارد. نتایج تحلیل همبستگی نشان داد که بین مولفه های سرمایه اجتماعی، یعنی: همیاری و مشارکت داوطلبانه، هویت گروهی، تعاون و همکاری متقابل، ارتباطات و حسن تفاهم، اعتماد، انسجام و همبستگی گروهی و شبکه ها و هنجارهای مشترک با کیفیت زندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. علاوه بر این، نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که چهار متغیر تعاون و همکاری متقابل، همیاری و مشارکت داوطلبانه، اعتماد و انسجام و همبستگی گروهی می توانند تا ۵۲/۴ درصد از واریانس متغیر وابسته تحقیق (کیفیت زندگی) خانوار را تبیین کنند.

واژه های کلیدی: سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی، رفاه اجتماعی، کشاورزان، شهرستان

دیواندره

مقدمه

کاهش نابرابری ها، از طریق تدوین و اجرای برنامه های متعدد و گسترش همه جانبه جنبه های مثبت توسعه یافتگی دارند (Taghvai & Norouziavargami, 2007). نگرانی از کیفیت زندگی یکی از مشخصه های جامعه

توزیع عادلانه امکانات و دستاوردهای توسعه در میان عموم مردم، از خصیصه های مهم اقتصاد پویا و سالم است. برنامه ریزان به منظور تحقق این امر، سعی در

واحد فرد کشاورز و روستا را در نظر گرفته شد (Ozdemir, 2009). یکی از مفاهیمی که در سال‌های اخیر در مباحث توسعه و بهره‌وری، و کیفیت زندگی مطرح بوده سرمایه اجتماعی است (Alvani & Anagh, 2006; Shirvani, 2005). به‌طور سنتی، وجود سه نوع سرمایه (طبیعی، فیزیکی و انسانی) در کنار یکدیگر مبنایی برای توسعه و عملکرد اقتصادی فرض شده است، ولی امروز به این مهم پی برده‌اند که توسعه هر جامعه در گرو افزایش سطح سرمایه اجتماعی سازمان‌ها و نهادهای فعال در آن است (Zhang & Hung, 2006). سرمایه اجتماعی در کنار سرمایه اقتصادی و سرمایه انسانی، متغیری تاثیرگذار در روند توسعه یافتگی شناخته شده است (Alvani & Shirvani, 2006). سرمایه اجتماعی طبق نظر بسیاری از کارشناسان به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به‌عنوان منبعی با ارزش اشاره دارد و از طریق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود (Nasrabadi & Niazi, 2007). سرمایه اجتماعی یک پدیده‌ی از پایین به بالا است و با شکل‌گیری پیوندها و شبکه‌های اجتماعی بین مردم، مبنای اعتماد، ارتباط و هنجارهای متقابل به وجود می‌آید (Onyx & Bullen, 2000). به‌گونه‌ای که هنجارهای اعتماد و کنش یا عمل متقابل قلب این مفهوم است (Kilpatrick et al., 2003). سرمایه اجتماعی در یک معنای عام، نوعی سرمایه‌گذاری در روابط اجتماعی است که در آن افراد با مشارکت در شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی در منفعت رساندن به همدیگر دارند (Lin, 2001). به‌عبارت دیگر، سرمایه اجتماعی به منبع‌های قابل دسترس درون ساختارهای اجتماعی، نظیر: اعتماد، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی، ارتباطات اجتماعی و هدف‌های مشترک که افراد را برای انجام اقدامی گروهی آماده می‌کند، اشاره دارد (Kawachi, 2001). به‌طور کلی، سرمایه اجتماعی صورت‌های گوناگون سازمان اجتماعی، نظیر: اعتماد، هنجارهای جمعی و شبکه‌های انسانی را در بر می‌گیرد (Putnam, 1955). سرمایه اجتماعی از یک نگاه پدیده‌ای مدیریتی است که ویژگی‌هایی

معاصر است (Pacione, 2003). به‌طوری که طی چند دهه اخیر کیفیت زندگی به مثابه یک هدف اصلی توسعه جامعه بر سیاست‌گذاری‌های بسیاری از کشورها تأثیرگذار بوده است (Schmit, 2002). سنجش کیفیت زندگی علاوه بر این که ابزار مناسبی برای بررسی و داشتن درک و دریافت درستی از نیازهای مردم است، منجر به تفسیر و بحث در مورد موضوعات کلیدی موثر در زندگی مردم نیز می‌شود (Rezavni et al., 2009). بررسی و سنجش کیفیت زندگی و عوامل تاثیرگذار بر آن، به‌ویژه در جامعه ایران، با توجه به شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خاص ایران و تاکید سند چشم‌انداز بیست ساله کشور بر این امر از اهمیت خاصی برخوردار است (Collados & Duane, 1999, 446). علی‌رغم این تاکید مهم در برنامه‌های توسعه به گونه‌های مختلف به کیفیت زندگی به طور ناچیزی توجه شده است (Azkia et al., 2009). کیفیت زندگی به‌طور عمیقی از تفکر مرتبط با سلامت نشأت می‌گیرد و دیدگاه واحدی درباره علت آن وجود ندارد (Kamp et al., 2003). براساس دیدگاه Pal، کیفیت زندگی به عنوان معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی- روانی و مادی جامعه تعریف گردیده است (Pal and Kumar, 2005, 18). به‌رغم اختلاف‌نظرهایی که در تعریف کیفیت زندگی وجود دارد اما توافقی در بین متخصصان به چشم می‌خورد که مبنای بیشتر آن‌ها کیفیت زندگی را مشتمل بر ابعاد مثبت و مفهومی چندبعدی می‌دانند آنچه که به‌طور مسلم مشخص است این است که تمامی مطالعات کیفیت زندگی تحت دو سرفصل - شاخص‌های عینی و ذهنی صورت می‌گیرد (Allen et al., 2002). دانشمندان دیگری نیز بین دو موضوع در مورد تسهیلات رفاهی زندگی تفکیک قایل شده‌اند، یکی این که می‌توان کیفیت زندگی را در واحد یا سطوح مختلف تحلیل کرد مثلاً فردی، خانوادگی، ملی و بین‌المللی و دیگر آن که می‌توان کیفیت زندگی را در دو شکل ذهنی و عینی مورد سنجش قرار داد (Diener & Suh, 1997; Diener & Lucas, 1999; Easterlin, 2003; Vemuri & Costanza, 2006). در این تحقیق، بر جنبه ذهنی کیفیت زندگی تکیه کرده و در سطح تحلیل هم در دو

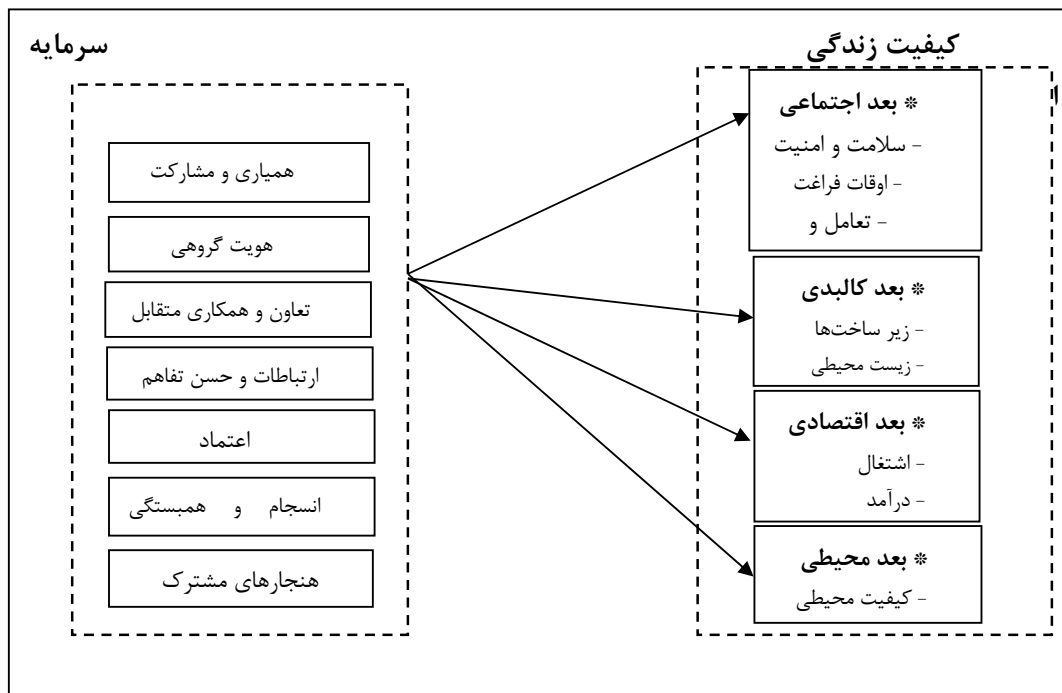
گونگونگی را مانند: اعتماد، ارزش‌ها و رفتارهای مشترک، ارتباطات، همکاری، تعهد متقابل، شناخت متقابل و شبکه‌ها در بر می‌گیرد (Vilanava & Josa, 2003). در این راستا، پژوهش‌های مختلفی زوایای مختلف این تحقیق را مورد بررسی قرار داده‌اند که برخی از آنان در زیر اشاره شده است.

Petrosillo et al. (2013) در تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که سرمایه طبیعی و سرمایه اجتماعی همیشه به عنوان یک چشم انداز در بهبود کیفیت زندگی موثر است؛ به طوری که با توجه به رابطه معنی‌دار بین این مفاهیم می‌توان گفت که با بهبود سرمایه اجتماعی کیفیت زندگی بهبود می‌یابد. Bagstad and Shammin (2012) در بررسی‌های خود به این نتیجه رسیدند که شاخص‌های پایداری اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی که نقش مهمی در بهبود کیفیت زندگی دارد به شدت از سرمایه اجتماعی تأثیرپذیر هستند به-طور عمده سرمایه اجتماعی نقش بسیار مهمی در جلوگیری از تخریب مسایل زیست محیطی دارد. Bhagavatula et al (2010) بیان می‌دارد که سرمایه اجتماعی با تولید منابع انسانی کارآ تاثیر زیادی بر بهبود زندگی یک جامعه دارد. (Miri, 2010) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که سرمایه اجتماعی در مقایسه با متغیرهای زمینه‌ای مانند سن، شغل و غیره پیش‌بینی کننده قوی‌تری برای رضایت از کیفیت زندگی به شمار می‌رود. Ghaffari and Omid (2009) معتقدند که شبکه‌ها و هنجارهای اجتماعی با تسهیل امکانات هماهنگ، منافع متقابل، کارآیی اجتماعی را افزایش داده در نتیجه کیفیت زندگی افزایش می‌یابد. Fukuyama (2000) معتقد است که سرمایه اجتماعی نقش کنترل را ایفا می‌کند به نظر او شبکه‌های فشرده، قلمروهای قدیمی صورتی از سرمایه اجتماعی هستند که در ارتباط با نظافت و بهداشت محیط، عدم وجود جرم و جنایات و دیگر تصمیمات در بهبود کیفیت زندگی موثر بوده است. Vogiatzakis et al (2008) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که سرمایه اجتماعی تاثیر زیادی بر ماندگاری افراد در جامعه دارد و مانع بزرگی در برابر مهاجرت است بنابراین، سرمایه اجتماعی در بهبود

بخشیدن به کیفیت زندگی و ماندگاری نقش موثری دارد. Weng et al (2008) در پژوهش‌های خود نشان دادند که شبکه‌های اجتماعی، نقش مهمی در تعیین راه حل مسائل و موفقیت افراد در رسیدن به اهدافشان دارد. Kiss and Danis (2008) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که نوع و میزان ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، تعیین کننده تأثیرگذاری آن‌ها بر زندگی است. Batjargal (2007) در بررسی‌های خود نشان داد که شبکه‌های اجتماعی تاثیر زیادی بر تغییر مطلوبیت افراد دارند چرا که تبادل ایده‌ها در میان افراد بر مطلوبیت آن‌ها تاثیرگذار است و می‌توانند بر کیفیت زندگی خود تاثیرگذار باشند. Costanza et al (2007) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که سطح رضایت بالا از کیفیت زندگی متأثر از سرمایه اجتماعی پایدار است، به-طوری که روابط متقابلی دو متغیر وجود دارد. Cleaver (2005) در مطالعه خود در کشور نیجریه به این نتیجه رسید که افزایش سطح سرمایه اجتماعی عاملی مهمی در بهبود کیفیت زندگی اعضای جامعه است به طوری که سرمایه اجتماعی می‌تواند بر کاهش فقر و افزایش کیفیت زندگی تأثیرگذار باشد. Flores and Rello (2003) در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که جوامعی که سطح بالایی از سرمایه اجتماعی دارند می‌توانند برای دستیابی به اهداف عمومی با هم فعالیت کنند و کیفیت زندگی را بهبود ببخشند. Noll (2002) بر این باور است که توانمندسازی افراد از طریق کیفیت زندگی مهمترین عامل تأثیرگذار در این زمینه ارتقای همبستگی بین افراد آن جامعه است.

پژوهش حاضر با هدف کلی نقش سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی کشاورزان شهرستان دیواندره انجام شد جهت نیل به آن اهداف اختصاصی زیر دنبال می‌شود.

- ۱- بررسی ویژگی‌های شخصی و حرفه‌ای کشاورزان مورد مطالعه؛
- ۲- بررسی سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه؛
- ۳- بررسی روابط و تأثیرات بین ابعاد سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه.

محاسبه شده است. برای افزایش اعتبار یافته‌ها تعداد ۱۸۰ پرسشنامه بین اعضای جامعه آماری توزیع شد که در نهایت تعداد ۱۷۴ پرسشنامه توسط آن‌ها تکمیل گردید و عودت داده شد. که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای (این شهرستان شامل بخش‌های سارال، مرکزی و کرفتو می‌باشد و هر بخش به عنوان طبقه در نظر گرفته شد) با انتساب متناسب مطالعه شده قرار گرفتند. ابزار کاربردی در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات و داده‌ها پرسشنامه بود. پرسشنامه از سه بخش تشکیل شد: بخش اول ویژگی‌های فردی، بخش دوم؛ برای سنجش سرمایه اجتماعی بود که با استفاده و ترکیب دیدگاه‌های Putnam, (2000) Onyx, & Bullen (2000) در باب سرمایه اجتماعی ۳۵ پرسش در چارچوب طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (۱- کاملاً مخالفم تا ۵- کاملاً موافقم) طراحی شد که هفت مولفه سرمایه اجتماعی یعنی: همیاری و مشارکت داوطلبانه، هویت گروهی، تعاون و همکاری متقابل، ارتباطات و حسن تفاهم، اعتماد، انسجام و همبستگی گروهی و شبکه‌ها و هنجارهای مشترک را می‌سنجید. بخش سوم؛ برای سنجش کیفیت زندگی بود، در این بخش پرسشنامه با

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نظر ماهیت از نوع تحقیقات پیمایشی، براساس هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی، در گردآوری داده‌ها میدانی و براساس روش، از نوع علی-ارتباطی است. جامعه آماری پژوهش همه‌ی کشاورزان (کسانی که گندم، نخود و جو کشت می‌کنند) شهرستان دیواندره بود (N=7931). حجم با استفاده فرمول نمونه‌گیری کوکران و با وارد کردن انحراف معیار متغیر وابسته تحقیق (یعنی کیفیت زندگی) به صورت زیر حجم نمونه محاسبه شد:

$$n = \frac{N(t.s)^2}{Nd^2 + (t.s)^2} = \frac{7931(1.96.1/3)^2}{7931.0/2^2 + (1.96.1/3)^2} = 158$$

لازم به ذکر است که در رابطه بالا d خطای استاندارد که مقدار آن 0.2 محاسبه شده است. S انحراف معیار متغیر وابسته تحقیق است در مرحله پری تست مقدار آن برابر با $1/3$ بود، t مقدار تی استیودنت است که مقدار آن در سطح ۵ درصد برابر با $1/96$ است، N حجم جامعه است که مقدار آن برابر با 7931 است و n حجم نمونه است که مقدار آن 158 نفر

داشت. میانگین درآمد سالیانه آن‌ها برحسب نتایج به دست آمده ۷/۴ میلیون تومان بود. میانگین استفاده از رسانه ارتباطی در بین کشاورزان مورد مطالعه ۵/۲۱ و با انحراف معیار ۱/۲۳ ساعت در روز می‌باشد. میانگین سابقه کار کشاورزی آن‌ها ۱۶/۲۱ سال با انحراف معیار ۱۱/۲۱ بود. کشاورزان مورد مطالعه به‌طور متوسط دارای ۷/۲۴ هکتار زمین با انحراف معیار ۷/۲۱ بودند همچنین این کشاورزان به‌طور متوسط دارای ۷ قطعه زمین کشاورزی می‌باشند.

- بررسی سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه:

به‌منظور گروه‌بندی سطح سرمایه اجتماعی کشاورزان مورد مطالعه همان‌طوری که در روش تحقیق بیان شد از معیار (ISDM) استفاده شد. نتایج این بخش در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۱- گروه‌بندی سطح سرمایه اجتماعی کشاورزان مورد مطالعه

سطوح اجتماعی	سرمایه فراوانی	درصد	درصد تجمعی
- پایین	۴۸	۲۷/۵۸	۲۷/۵۸
- متوسط	۸۷	۵۰/۰	۷۷/۵۸
- زیاد	۳۹	۲۲/۴۲	۱۰۰

میانگین: ۶۹/۸۵ حداقل: ۲۸ حداکثر: ۹۸ انحراف معیار: ۱۳/۲۸

براساس یافته‌های آرایه شده در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود که فقط ۳۹ نفر (۲۲/۴۲ درصد) از کشاورزان شهرستان دیواندره از سرمایه اجتماعی بالایی برخوردار هستند، این در حالی است که ۸۷ نفر (۵۰ درصد) از آن‌ها سرمایه اجتماعی متوسط و ۴۸ نفر (۲۷/۵۸ درصد) از سرمایه اجتماعی پایینی برخوردارند. بر این اساس، می‌توان اظهار کرد که اکثریت کشاورزان شهرستان دیواندره سرمایه اجتماعی بالایی برخوردار نیستند، چرا که سرمایه اجتماعی ۱۳۵ نفر (۷۷/۵۸ درصد) از آن‌ها متوسط و پایین است. به‌منظور اولویت‌بندی مولفه‌های سرمایه اجتماعی از آماره ضریب تغییرات استفاده شد نتایج این بخش در جدول (۲) آورده شده است، نتایج جدول (۲) نشان‌دهنده‌ی آن است که از بین مولفه‌های هفتگانه‌ی سرمایه اجتماعی در بین افراد مطالعه شده مولفه‌های؛ هویت گروهی و

استفاده از ترکیب دیدگاه‌های Hayati et al (2006)؛ Kemp et al (2003) جهت تهیه پرسشنامه مبنای کار قرار گرفت و بر اساس آن ۴۸ پرسش در چارچوب طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (۱- کاملاً مخالفم تا ۵- کاملاً موافقم) تهیه و تنظیم شد که چهار شاخص کیفیت زندگی (یعنی: اجتماعی (کیفیت سلامت و امنیت، کیفیت اوقات فراغت کیفیت تعامل و همبستگی)، کالبدی (کیفیت زیرساخت‌ها، کیفیت زیست محیطی)، اقتصادی (کیفیت اشتغال و درآمد) و محیطی (کیفیت محیطی) را می‌سنجید. روایی پرسش‌نامه با استفاده از دیدگاه‌ها و پیشنهادهای کارشناسان و اعضای هیات علمی رشته‌های ترویج و توسعه‌ی روستایی پس از انجام اصلاح آنان به دست آمد. برای برآورد پایایی ابزار پژوهش از آزمون ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای مقیاس‌های سرمایه اجتماعی و کیفیت محیط زندگی به ترتیب $\alpha=0.78$ و $\alpha=0.83$ به دست آمد که پایایی مناسب ابزار را برای انجام پژوهش نشان می‌دهد. به‌منظور گروه‌بندی سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی از تفاوت انحراف معیار از میانگین یا شاخص (ISDM) به‌صورت زیر استفاده شد (Gangadharappa et al., 2007)

A<Mean- Sd نامساعد

Mean- Sd<B<Mean+ Sd متوسط

C>Mean+ Sd مساعد

لازم به ذکر است که در فرمول بالا، Mean میانگین و Sd انحراف معیار از میانگین می‌باشد. به منظور تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی از نرم‌افزار SPSSWin18 استفاده شد. بدین منظور در بخش آمار توصیفی از فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار در بخش آمار استنباطی از مقایسه از رگرسیون چندگانه بهره گرفته شد.

یافته‌ها

- ویژگی‌های فردی، اجتماعی و اقتصادی کشاورزان مورد مطالعه:

نتایج نشان داد که میانگین سن کشاورزان مورد مطالعه ۴۲/۱۴ سال با انحراف معیار ۱۴/۲۱ بود که جوان‌ترین آن‌ها ۲۱ سال و مسن‌ترین آن‌ها ۶۸ سال

همیاری و مشارکت داوطلبانه به ترتیب از رتبه‌های بالاتری نسبت به دیگر مولفه‌ها، و شاخص‌های انسجام و همبستگی گروهی و شبکه‌ها و هنجارهای مشترک به ترتیب از اولویت‌های پایین‌تری نسبت به دیگر مولفه‌های تشکیل‌دهنده سرمایه اجتماعی در بین افراد مطالعه شده قرار دارند.

جدول ۲- رتبه‌بندی مولفه‌های سرمایه اجتماعی در بین کشاورزان مورد مطالعه

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	*مولفه‌ها
۱	۰/۱۶۵	۰/۶۲	۳/۷۵	- هویت گروهی
۲	۰/۱۸۱	۰/۶۸	۳/۷۴	- همیاری و مشارکت داوطلبانه
۳	۰/۱۹۱	۰/۶۴	۳/۳۴	- ارتباطات و حسن تفاهم
۴	۰/۱۹۶	۰/۶۱	۳/۱۱	- اعتماد
۵	۰/۱۹۷	۰/۷۰	۳/۵۵	- تعاون و همکاری متقابل
۶	۰/۲۲۵	۰/۷۵	۳/۳۳	- انسجام و همبستگی گروهی
۷	۰/۲۲۷	۰/۷۱	۳/۱۲	- شبکه‌ها و هنجارهای مشترک
-	۰/۱۴۸	۰/۴۵	۳/۰۳	* سرمایه اجتماعی

*مقیاس از ۱- کاملاً مخالف تا ۵- کاملاً موافق

سطح کیفیت زندگی ۱۳۵ نفر (۷۷/۵۷ درصد) از آن‌ها پایین و متوسط است.

برای اولویت‌بندی زیر شاخص‌های کیفیت محیط زندگی در بین افراد مطالعه شده از ضریب تغییرات بهره گرفته شد. که نتایج در جدول (۴) آورده شده است. براساس نتایج مندرج در جدول مشخص می‌شود که از بین شاخص‌های تشکیل‌دهنده کیفیت زندگی، شاخص‌های: کیفیت تعامل و همبستگی و کیفیت سلامت و امنیت به ترتیب اولویت‌های بالاتری نسبت به دیگر شاخص‌های سازنده کیفیت زندگی در بین افراد مطالعه شده دارند و شاخص‌های کیفیت اوقات فراغت و کیفیت اشتغال و درآمد به ترتیب از اولویت‌های پایین‌تری نسبت به دیگر شاخص‌های تشکیل‌دهنده کیفیت زندگی در بین کشاورزان شهرستان‌های دیواندره دارند.

به‌منظور گروه‌بندی وضعیت کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه از معیار (ISDM) استفاده شد. نتایج این بخش در جدول (۳) آمده است.

جدول ۳- گروه‌بندی سطح کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه

سطوح اجتماعی	سرمایه فروانی	درصد	درصد تجمعی
- پایین	۵۹	۳۳/۹۰	۳۳/۹۰
- متوسط	۷۶	۴۳/۶۷	۷۷/۵۷
- زیاد	۲۶	۲۲/۴۳	۱۰۰

میانگین: ۷۸/۲۲ حداقل: ۳۶ حداکثر: ۱۲۱ انحراف معیار: ۱۴/۱۱

براساس یافته‌های ارایه شده در جدول (۳) مشاهده می‌شود که اکثریت کشاورزان شهرستان دیواندره از سطح کیفیت زندگی بالایی برخوردار نیستند، چرا که

جدول ۴- رتبه‌بندی شاخص‌های کیفیت زندگی در بین کشاورزان مورد مطالعه

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	* شاخص‌ها
۱	۰/۱۴۱	۰/۴۵	۳/۱۱	- کیفیت تعامل و همبستگی
۲	۰/۲۰۳	۰/۵۲	۲/۵۵	- کیفیت سلامت و امنیت
۳	۰/۲۲۱	۰/۵۴	۲/۴۴	- کیفیت زیرساخت‌ها
۴	۰/۲۲۲	۰/۶۷	۳/۰۱	- کیفیت محیطی
۵	۰/۲۲۷	۰/۷۴	۳/۲۵	- کیفیت زیست محیطی
۶	۰/۲۴۳	۰/۶۲	۲/۵۵	- کیفیت اوقات فراغت
۷	۰/۳۱۸	۰/۸۱	۲/۵۴	- کیفیت اشتغال و درآمد
-	۰/۱۸۹	۰/۶۱	۳/۲۲	* کیفیت زندگی

*مقیاس از ۱- کاملاً مخالف تا ۵- کاملاً موافق

تفاهم، اعتماد، انسجام و همبستگی جمعی و شبکه‌ها و هنجارهای مشترک) با مولفه‌های کیفیت زندگی یعنی (تعامل و همبستگی، سلامت و امنیت، زیرساخت‌ها، محیطی، زیست محیطی، اوقات فراغت و درآمد و اشتغال) رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین سرمایه و اجتماعی و کیفیت زندگی رابطه معنی‌داری نیز وجود دارد. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج مطالعه‌های؛ Flores & Rello (2003)، Cleaver Barati, and (2013) Petrosillo et al (2005)، و Yazdanpanah Shahabadi (2011) مطابقت دارد.

- بررسی روابط و تأثیرات بین ابعاد سرمایه اجتماعی در کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه؛

در این پژوهش، برای بررسی رابطه‌ی بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی با کیفیت زندگی در بین افراد مطالعه شده از آزمون پیرسون بهره گرفته شد. که نتایج آن در جدول (۵) آمده است. همان‌گونه که دیده می‌شود نتیجه‌های آرایه شده در جدول (۵) نشان‌دهنده این است که بین همه مولفه‌های سرمایه اجتماعی (همیاری و مشارکت داوطلبانه، هویت جمعی، تعاون و همکاری متقابل، ارتباطات و حسن

جدول ۵- همبستگی بین مولفه‌های سرمایه اجتماعی با مولفه‌های کیفیت زندگی در بین کشاورزان مورد مطالعه

شاخص‌ها	بعد اجتماعی	بعد کالبدی	بعد اقتصادی	بعد محیطی	کیفیت زندگی
۱- اعتماد	۰/۲۲۱**	۰/۴۲۱*	۰/۴۲۵**	۰/۳۲۵**	۰/۲۱۳**
۲- شبکه‌ها و هنجارهای مشترک	۰/۵۲۳**	۰/۴۸۷**	۰/۳۵۴**	۰/۴۱۳**	۰/۴۱۰**
۳- تعاون و همکاری متقابل	۰/۶۲۱**	۰/۱۱۲**	۰/۳۶۲*	۰/۳۶۳**	۰/۵۲۵**
۴- انسجام و همبستگی جمعی	۰/۵۸۲**	۰/۴۶۵**	۰/۲۱۴**	۰/۴۱۱**	۰/۲۳۶**
۵- ارتباطات و حسن تفاهم	۰/۶۲۳**	۰/۱۴۲**	۰/۲۰۴*	۰/۴۱۵**	۰/۴۱۹**
۶- همیاری و مشارکت داوطلبانه	۰/۴۲۳**	۰/۴۲۸**	۰/۳۰۵**	۰/۵۱۲**	۰/۴۲۵**
۷- هویت جمعی	۰/۲۴۱**	۰/۵۲۲**	۰/۴۰۳**	۰/۱۱۵**	۰/۵۳۳**
۸- سرمایه اجتماعی	۰/۴۲۸**	۰/۵۲۶**	۰/۴۸۲**	۰/۳۶۴**	۰/۵۲۵**

** معناداری در سطح ۱ درصد و * معنی‌داری در سطح ۵ درصد

همبستگی چندگانه (R) را به ۰/۶۷۸ و ضریب تعیین (R²) را به ۰/۴۶۰ افزایش داد. به عبارت دیگر، ۷/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی) توسط این متغیر تبیین می‌گردد. در گام سوم، متغیر اعتماد وارد معادله گردید که این متغیر ضریب همبستگی چندگانه (R) را به ۰/۷۱۱ و مقدار ضریب تعیین (R²) را تا ۰/۵۰۶ افزایش داد. بنابراین، ۴/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی) توسط این متغیر تبیین می‌گردد. در نهایت، در گام آخر (چهارم) متغیر انسجام و همبستگی گروهی وارد معادله گردید که این متغیر ضریب همبستگی چندگانه (R) را به ۰/۷۲۴ و مقدار ضریب تعیین (R²) را تا ۰/۵۲۴ افزایش داد. بنابراین، ۱/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی) توسط این متغیر تبیین می‌گردد. براساس نتایج، این چهار متغیر قادرند ۵۲/۴ درصد (R²=0.524) از تغییرات متغیر کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه را تبیین نمایند و ۴۷/۶ درصد باقی‌مانده مربوط به عوامل دیگری می‌شود که در این تحقیق شناسایی نشده‌اند.

به‌منظور بررسی تأثیر مولفه‌های سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی کشاورزان، از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. روش گام به گام، روشی است که در آن قوی‌ترین متغیرها به ترتیب وارد معادله‌ی رگرسیون می‌شوند و این کار تا زمانی ادامه می‌یابد که خطای آزمون معنی‌داری به ۵ درصد برسد (Kalantari, 2010). در این تحقیق تمام متغیرهایی که رابطه معنی‌داری با کیفیت زندگی داشتند به عنوان متغیر پیش‌بین و کیفیت زندگی به عنوان متغیر ملاک وارد رگرسیون شدند، معادله تا ۴ گام پیش رفت. نتایج این بخش در جدول (۶) آمده است. نتایج آرایه شده در جدول نشان می‌دهد که در اولین گام؛ متغیر تعاون و همکاری متقابل وارد معادله گردیده است. مقدار ضریب همبستگی چندگانه (R) برابر با ۰/۶۱۹ و ضریب تعیین (R²) آن برابر با ۰/۳۸۳ است. به عبارت دیگر، ۳۸/۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت زندگی) توسط این متغیر تبیین می‌گردد. در گام دوم؛ متغیر همیاری و مشارکت داوطلبانه وارد معادله گردید این متغیر ضریب

جدول ۶. رگرسیون چندگانه برای بررسی اثر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

گام	متغیر مستقل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعدیل شده	Sig
		R	R ²	R ² _{Ad}	
۱	تعاون و همکاری متقابل	۰/۶۱۹	۰/۳۸۳	۰/۳۷۸	۰/۰۰۰
۲	همیاری و مشارکت داوطلبانه	۰/۶۷۸	۰/۴۶۰	۰/۴۵۲	۰/۰۰۰
۳	اعتماد	۰/۷۱۱	۰/۵۰۶	۰/۴۹۵	۰/۰۰۰
۴	انسجام و همبستگی گروهی	۰/۷۲۴	۰/۵۲۴	۰/۵۱۰	۰/۰۰۰

جدول ۷- مقدار تاثیر متغیرهای مستقل تاثیرگذار بر متغیر وابسته تحقیق

متغیرهای مستقل	ضریب استاندارد نشده	ضریب استاندارد شده	t	Sig
	B	Beta		
- ضریب ثابت	۱۰/۱۵۴	-	۷/۲۹۲	۰/۰۰۰
- تعاون و همکاری متقابل (X ₁)	۱/۹۵۲	۰/۳۳۴	۴/۴۶۱	۰/۰۰۰
- همیاری و مشارکت داوطلبانه (X ₂)	۱/۴۵۴	۰/۲۳۸	۳/۳۶۹	۰/۰۰۱
- اعتماد (X ₃)	۱/۱۶۶	۰/۲۰۴	۲/۶۹۶	۰/۰۰۸
- انسجام و همبستگی گروهی (X ₄)	۰/۹۶۲	۰/۱۵۵	۲/۳۲۴	۰/۰۲۲

با توجه به توضیحات بالا و نتایج جدول شماره ۷، معادله خطی حاصل از رگرسیون به شکل زیر می باشد:

$$Y = 10.151 + 1.952 X_1 + 1.454 X_2 + 1.166 X_3 + 0.962 X_4$$

Y: کیفیت زندگی

X₁: تعاون و همکاری متقابل

X₂: همیاری و مشارکت داوطلبانه

X₃: اعتماد

X₄: انسجام و همبستگی گروهی

معنی دار بودن آزمون های F و t حاکی از معنی دار بودن معادله رگرسیون می باشد. اما معادله رگرسیون چیزی در مورد اهمیت نسبی متغیرهای مستقل در مورد پیش بینی تغییرات متغیر وابسته بیان نمی کند. برای تعیین اهمیت نسبی متغیرهای مستقل در پیش بینی متغیر وابسته باید به مقدار بتا (Beta) توجه کرد. این آماره تاثیر هر متغیر مستقل را جدا از تاثیر سایر متغیرهای مستقل تحقیق بر متغیر وابسته نشان می دهد. بر این اساس، تاثیرگذارترین متغیر مستقل بر متغیر وابسته (کیفیت زندگی)، تعاون و همکاری متقابل است که مقدار بتا در این مورد ۰/۳۳۴ است. یعنی یک واحد تغییر در انحراف معیار متغیر تعاون و همکاری متقابل ۰/۳۳۴ واحد تغییر در انحراف معیار متغیر وابسته (کیفیت زندگی) ایجاد می شود. سایر متغیرها به ترتیب اهمیت تاثیرگذاری بر متغیر وابسته (کیفیت

زندگی) شامل: همیاری و مشارکت داوطلبانه با مقدار بتا ۰/۲۳۸، اعتماد با مقدار بتا ۰/۲۵۴ و انسجام و همبستگی گروهی با مقدار بتا ۰/۱۵۵ می باشند.

از مباحث فوق می توان چنین نتیجه گرفت که سرمایه اجتماعی کشاورزان شهرستان دیواندره اثر مثبت و معنی داری بر کیفیت زندگی آنان دارد. در این راستا، نتایج مطالعه های؛ Bhagavatula et al (2010)، Kiss & Danis (2007)، Costanza et al (2008)، Weng et al (2008)، Vogiatzakis et al (2008)، Bagstad and Shammin (2012) که به طور کلی از تاثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی خبر دادند، با نتایج این مطالعه که حاکی از نقش مؤثر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه است، همسویی دارند. به این ترتیب، می توان چنین نتیجه گرفت که ابعاد سرمایه اجتماعی اثر مثبت و معنی داری بر کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه دارد و فرضیه اصلی پژوهش در قسمت تدوین چارچوب نظری پژوهش در اینجا مورد تایید قرار می گیرد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

نیروی انسانی کارآمدترین سرمایه هر جامعه است و به عنوان سرمایه اصلی جامعه پرورش داده شوند و با بکارگیری سیاست های مناسب، انگیزه، تلاش و کوشش در آنها ایجاد نموده و با توجه به این که کشاورزان

و ۴۷/۶ درصد مربوط به عواملی هستند که در این تحقیق شناسایی نشدند. بنابراین، می‌توان بیان نمود که توسعه سرمایه اجتماعی در میان کشاورزان مورد مطالعه شده بر توسعه و بهبود کیفیت زندگی کشاورزان تأثیرگذار است و وجود سرمایه اجتماعی در روستا و تعامل‌های اثربخش میان کشاورزان موجب تقویت و بهبود زندگی کشاورزان شده نیز و امکان بروز خلاقیت و نوآوری را در کشاورزی را افزایش می‌دهد.

در این زمینه، با توجه به نقش مؤثر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در بین کشاورزان مورد مطالعه، به مدیران و دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی و توسعه روستایی و سازمان‌هایی مانند جهاد کشاورزی پیشنهاد می‌شود در راستای تقویت سرمایه اجتماعی که در نهایت، با توجه به نتایج این مطالعه که تأثیر قابل توجهی بر کیفیت زندگی می‌گذارد. سرمایه‌گذاری‌های مناسب در زمینه توسعه سرمایه اجتماعی، از طریق آموزش ارتباطات اثربخش، بهبود فرآیند ارتباطات و تعامل‌های بین کشاورزان و مدیران جهاد کشاورزی، ایجاد فرهنگ و محیطی آکنده از همکاری، اعتماد متقابل و کار تیمی و گروهی، از طریق انجمن کشاورزان، شرکت‌های تعاونی تولید و صندوق اعتبارات که محلی مناسب برای کارهای گروهی، تقویت همدلی و ارتباطات میان کشاورزان است سبب توسعه سرمایه اجتماعی در روستا شده و حرکت به سوی جامعه روستایی نوآور و یادگیرنده را تسریع کنند. همچنین:

۱- با توجه به اینکه سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در کشاورزان مورد مطالعه در سطح پایینی قرار دارد نسبت به سایر ابعاد قرار دارد. بنابراین، پیشنهاد می‌گردد که دولت زمینه لازم را برای ایجاد تعاونی‌ها و صندوق‌های اعتبارات خرد در میان کشاورزان فراهم کند تا سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی آنان بهبود یابد.

۲- آموزش کشاورزان درباره انجام و راه‌اندازی پروژه‌های محلی مانند تعاونی‌ها و انجمن‌های محلی و نظیر آن‌ها چرا که ایجاد چنین تشکلهایی علاوه بر اینکه در میزان سرمایه اجتماعی تأثیرگذار است می‌تواند در کیفیت زندگی آنان نیز تأثیر بسزایی داشته باشد.

۳- با توجه به اینکه بین مولفه‌های سرمایه اجتماعی

نقش تولید و مولدان هر جامعه را ایفا می‌کنند و از طرف دیگر، آماره‌های روشنی از وضعیت کیفیت زندگی آنان در دسترس نیست. لذا، بررسی کیفیت زندگی کشاورزان و عواملی که بر آن تأثیرگذار است از اهمیت والایی برخوردار است. در این راستا، پژوهش حاضر با هدف کلی بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی کشاورزان در شهرستان دیواندره انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در بین کشاورزان مورد مطالعه از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند، به طوری که سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی اکثریت آنان در در سطح پایین و متوسط بود که بی‌گمان رفتارشان را در مسیر بهره‌وری در کشاورزی تأثیرگذار است. نتایج به‌دست آمده از تحلیل همبستگی نشان دادند که رابطه‌ی بین همبستگی شاخص‌های سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی مثبت و معنی‌دار بود. علاوه بر این، نتایج تحلیل همبستگی رابطه‌ی بین مولفه‌های سرمایه اجتماعی (همکاری و مشارکت داوطلبانه، هویت جمعی، تعاون و همکاری متقابل، ارتباطات و حسن تفاهم، اعتماد، انسجام و همبستگی جمعی و شبکه‌ها و هنجارهای مشترک) را با مولفه‌های کیفیت زندگی کشاورزان مورد مطالعه شده مثبت و معنی‌دار نشان داد، یعنی هرچه افراد کشاورز نسبت به همدیگر بیش‌تر اعتماد داشته باشند، بین آن‌ها همدلی، حسن تفاهم و ارتباطات برقرار شود و از روحیه‌ی انسجام و همبستگی گروهی و تعاون بیش‌تر برخوردار می‌شوند، همدیگر را در انجام فعالیت‌ها یاری می‌کنند و در کارها مشارکت داوطلبانه دارند و به‌طور کلی، هرچه سرمایه اجتماعی در بین کشاورزان بالاتر باشد، کیفیت زندگی در بین آنان بالاتر خواهد بود. در نتیجه، امکان بروز پذیرش ایده‌های نو در زمینه کشاورزی و بهره‌وری در کشاورزی بیش‌تر خواهد شد. در نهایت، نتایج به‌دست آمده از نتایج معادلات ساختاری پژوهش نشان داد که ابعاد سرمایه اجتماعی کشاورزان (تعاون و همکاری متقابل، همیاری و مشارکت داوطلبانه، اعتماد، انسجام و همبستگی جمعی) تأثیر معنی‌داری بر کیفیت زندگی آنان دارد همچنین ابعاد سرمایه اجتماعی کشاورزان قادرند ۵۲/۴ درصد از واریانس متغیر وابسته تحقیق (کیفیت زندگی) را تبیین می‌کنند

با کیفیت زندگی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد
 می‌توان پیشنهاد کرد که دولت بستر لازم جهت ایجاد
 تشکلهای کشاورزان و عضویت آنان در این تشکلهای
 فراهم کند تا روحیه مشارکت و تعاون در بین زنان
 روستا افزایش و در نهایت، کیفیت زندگی آنان بهبود
 یابد.

REFERENCE

- Allen, J., Voget, R. & Cordes, S. (2002). *Quality of Life in Rural Nebraska: Trends and Changes*, Institute of Agriculture and Natural Resources.
- Alvani, S.M., & Shirvani, A. (2006). *Social capital: Concepts, Theories and Applications*. Isfahan: Mani. (In Farsi).
- Anagh, M. (2005). The relationship between social capital and quality of life, *Master's Thesis of Planning and Social Welfare, Social Sciences*, Tehran University. (In Farsi).
- Arbuckle, J. L. (1999). *Amos (version 4.01) [computer software]*. Chicago: Small Waters.
- Azkiya, M. & Ghafari, Gh. (2009). *A theory of rural development with emphasis on rural community in Iran*. Posted straw, Tehran. (In Farsi).
- Azkiya, M. & Ghaffari, Gh. (2005). *Sociology of Development*, Tehran: Kayhan. (In Farsi).
- Bagstad, K.J., & Shammin, M.R., (2012). Can the Genuine Progress Indicator better inform sustainable regional progress? A case study for Northeast Ohio. *Ecology Indicators*, 18, 330–341.
- Barati, N. & Yazdanpanah Shahabadi, M. (2011). Surveying conceptual relation between social capital and quality of life in the urban environment case: the city of Pardis. *Journal of Cultural Research, Institute for Humanities and Cultural Studies*, I, 25-49. (In Farsi).
- Batjargal, B., (2007). Internet Entrepreneurship: Social Capital, Human Capital, and Performance of Internet Ventures in China, *Research Policy*, 36(5), 605- 618.
- Baumgartner, H., & Homburg, C. (1995). Applications of structural equation modeling in marketing research: A review. *International Journal of Research in Marketing*, 13, 139–161.
- Bhagavatula, S., Elfring, T., Tilburg, A. V., & Gerhard G. V. B., (2010). How Social and Human Capital Influence Opportunity Recognition and Resource Mobilization in India's Handloom Industry, *Journal of Business Venturing*, 25(3), 245-260.
- Cleaver, F. (2005). The inequality of social capital and the reproduction of chronic poverty. *World development*. 33(6), 893-906.
- Collados, C. & Duane, T., (1999). Analysis natural capital quality of life: a model for evaluating the sustainability of alternative regional development paths, *Journal of Ecological Economics*, 30 (1999), 441-460.
- Costanza, R., Fisher, B., Ali, S., Beer, C., Bond, L., Boumans, R., Danigelis, N.L., Dickinson, J., Elliott, C., Farley, J., Gayer, D.E., MacDonald Glenn, L., Hudspeth, T., Mahoney, D., McCahill, L., McIntosh, B., Reed, B., Rizvi, S.A.T., Rizzo, D.M., Simpatico, T., & Snapp, R., (2007). Quality of life: an approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being. *Ecology Economics*, 61, 267–276.
- Diener, E., & Lucas, R., (1999). Personality and subjective well-being. In: Kahneman, D., Diener, E., Schwarz, N. (Eds.), *Well-being: The Foundations of Hedonic Psychology*. Russell Sage Foundation, New York, pp. 213–229.
- Diener, E., & Suh, E., (1997). Measuring quality of life: economic, social, and subjective indicators. *Journal of Social Indicators Research*, 40, 189–216.
- Easterlin, R., (2003). Explaining Happiness. *Proc Journal of Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100, 11176–11183.
- Flores, M. & Rello, F. (2003). Social capital and poverty lessons from case studies in Mexico and Central America. *ESA working paper*, 3, 1-16.
- Fukuyama, F. (2000). *End of regulation: social capital and its maintenance*, translated by Hossein Tavassoli, Tehran: Janafruz. (In Farsi).
- Gangadharappa, H.V, Pramod, K.T.M, & Shiva, K.H.G. (2007). Gastric floating drug delivery systems: a review. *Journal of Pharmaceutical Sciences*. 41, 295–305.
- Ghaffari, Gh. & Omid, R. (2009). *Quality of life, social development indicators*, Tehran: Shirazeh. (In Farsi).
- Hayati, D., Karami, E. & Slee, B. (2006). Combining qualitative and quantitative methods in the measurement of rural poverty: The case of Iran. *Social indicators research*. 75, 361-349.
- Kalantari, Kh (2010). *Data processing and analysis in Socio- Economic Research*. Issued Landscape Design Consultants, Fourth Printing, (In Farsi).

24. Kamp I.V., Leidelmeijer Kees, M. & Hollander, A. (2003). Urban Environmental Quality and Human Well-being towards a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts, a Literature Stud. *Landscape and Urban Planning*, 65(2003), 5-18.
25. Kawachi, I. (2001). Social capital for health and human development. *The society for international development*, 44(1), 31- 35.
26. Kilpatrick, S, Field, J & Falk, L. (2003). Social Capital: an analytical tool for exploring lifelong learning and community development. *British Educational Research Journal*, 29 (3), 417-435.
27. Kiss, A. N. & Danis, W. M., (2008). Country Institutional Context, Social Networks, and New Venture Internationalization Speed, *European Management Journal*, 26(6), 388-399.
28. Lin, N. (2001). Building a Network Theory of social capital. *Connections*, 22(1), 28-51.
29. Majedi, M. & Lahsayzadeh, A. (2006). Examine relationships between context variables and social capital: A case study village in the Fars province. *Journal of Rural Development*, 9(4), 91-135. (In Farsi).
30. Miri, Gh. (2010). Examine the role of social capital and satisfaction with quality of life, case study Poshtab Systan. *Journal of Human Geography*, 2(4), 24 (In Farsi).
31. Muazzin, A. & Alizadehghadam, M, B. (2012). Quality of urban life: a model for evaluating and ranking Iranian province using cluster analysis. *Iranian Journal of Sociology*, 13(3), 149-179. (In Farsi).
32. Nasrabadi, M. & Niaz, M. (2007). Explain the role of social influence in the development of cooperatives. *Journal of Cooperatives*, 52, 187-188. (In Farsi).
33. Noll, H. (2002). Towards a European System of Social Indicators: Theoretical Framework and system architecture. *Social Indicator Research*, 1(3), 47-48.
34. Onyx, J & Bullen, P. (2000). Measuring social capital in fire communities. *Journal o Applied Behavioral Science*, 36, 23-42.
35. Ozdemir, S. (2009). Factors influencing job satisfaction in Azarbaijan companies, *Journal of Qafqaz University*, 102-108.
36. Pacione, M. (2003). Urban Environmental Quality and Human Wellbeing: A Social Geographical Perspective. *Landscape and Urban Planning*, 65, 19-30.
37. Pal, A. K., & Kumar, U. C., (2005). Quality of Life Concept for the Evaluation of Societal Development of Rural Community in West Bangal, India. *Rural Development*, 15(2), 83-93.
38. Petrosillo, I. Costanza, R. Aretano, R. Zaccarelli, N. & Zurlini, G. (2013). The use of subjective indicators to assess how natural and social capital support residents' quality of life in a small volcanic island. *Ecological Indicators*, 24 (2013), 609-620.
39. Putnam, R. (2000). The prosperous community: social capital and public life. *The American Prospect* .4(13), 35-42.
40. Putnam, R. D. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social capital. *Journal of Democracy*, 1, 65-78.
41. Rezvani, M. R., & Mansurian, H. (2008). Quality of Life, review concepts, indicators, models and proposed model for rural areas. *Journal of Rural and Development*, 11(3), 1- 26. (In Farsi).
42. Schmit, R. (2002). considering social capital in quality of life assessment: concept and measurement. *Social Indicators Research*. 58, 403-428.
43. Shook, C. L., Ketchen, D. J. Jr., Hult, G. T.M., & Kacmar, K.M. (2004). An assessment of the use of structural equation models in strategic management research. *Strategic Management Journal*, 25, 397-404.
44. Taghvai, M. & Norouziavargami, A. (2007). Analysis of the spatial distribution and service facilities in rural villages in Chahar Mahal and Bakhtiari province. *Journal of Isfahan university (Humanities)*, 24, 3. 2-16. (In Farsi).
45. Vemuri, W.A., & Costanza, R., (2006). The role of human, social, built, and natural capital in explaining life satisfaction at the country level: toward a National Well-being Index (NWI). *International Society for Ecological Economics (ISEE)*. 58, 119 133
46. Vilanova & Josa. (2003). *Social capital as a Managerial Phenomenon*. Department of Industrial Engineering & Management, Tampere University of Technology.
47. Vogiatzakis, I.N., Mannion, A.M., & Pugnetti, G., (2008). *Introduction to Mediterranean landscapes*. In: Vogiatzakis, I.N., Pugnetti, G., Mannion, A.M. (Eds.), *Mediterranean Island Landscapes: Natural and Cultural Approaches*. Landscape Series, vol. 9. Springer Publishing, Dordrecht, pp. 3-14.
48. Weng, C. S., Chen, W. Y., Hsu, H. Y., Lai, K. K. & Chen, S. J., (2008). A Holistic Network Approach to Study the Structure of Technological Network by the Block Modeling of Social Network Analysis, PP. 998-1011, available: <http://ieeexplore.ieee.org/document/4599709/metrics>
49. Zhang, Q. & Hung, G (2006). China social and financial performance of private enterprises. *Journal Of Small Business Enterprise And Development*, 13 (2), 20 - 98